

De verschillende bio-energie opties als perspectief voor de landbouw

H.W. Elbersen

PBE 20 april, 2004

Bioenergy at WAGENINGEN **UR**

Wat is Biomassa?

Biomassa is organisch materiaal dat voor niet voedsel doeleinden wordt ingezet, met name als vervanging van fossiele grondstoffen

Het is een grondstof voor productie van warmte, elektriciteit, transportbrandstoffen, chemicaliën en producten

Op deze wijze speelt biomassa een belangrijke rol bij mitigatie van klimaatverandering, diversificatie van grondstofbronnen, en kan het bijdragen aan de oplossing van een aantal milieuproblemen

Wereldbehoefte aan biomassa in 2050

Voeding:	10 miljard ton leidend tot 3 miljard ton voedsel
Energie:	10 miljard ton equivalent aan 160 EJ
Chemie:	1 miljard ton voor 0.3 miljard product
Specialties:	1 miljoen ton
Hout en composieten:	2 tot 3 miljard ton

DCO, 2002

De energie- en chemievraag in Nederland:

- EU Biofuels directive 2010:
  - 5,75% van de transportbrandstoffen uit biomassa (> 1,5 miljoen ton)
- Elektriciteit uit biomassa 2020
  - 10 miljoen ton biomassa (50% duurzame elektriciteit uit biomassa)
- Chemie vraagt groene grondstoffen:
  - Veiliger
  - Goedkoper
  - Unieke eigenschappen
- In 2004 Transitie biomassa:
  - In 2040 30% van de energie uit biomassa!!?? 50 miljoen ton??
  - In 2040 20 a 45% van de chemie is biobased!!?

EU, 2003

EZ, 2003

Waar komt de biomassa vandaan?

- Import
  - Potentie zeer groot
- Bijproducten
  - Nederland heeft een grote potentie
- Teelt
  - Potentie is beperkt maar kan relevant zijn voor de Nederlandse landbouw

Biomassa flux in Nederland

	Miljoen ton
Nederland heeft een oppervlak van 3,3 miljoen ha.	
Invoer van mengvoeder is ca (op droge stof basis)	15
Productie en vervoeding van gras is ca	10
Productie van akkerbouw en tuinbouwproducten is ca	7
Invoer van voedingstoffen is ca	2
Akkerbouw reststoffen	4
Hout en papier ca	5
Totaal:	43

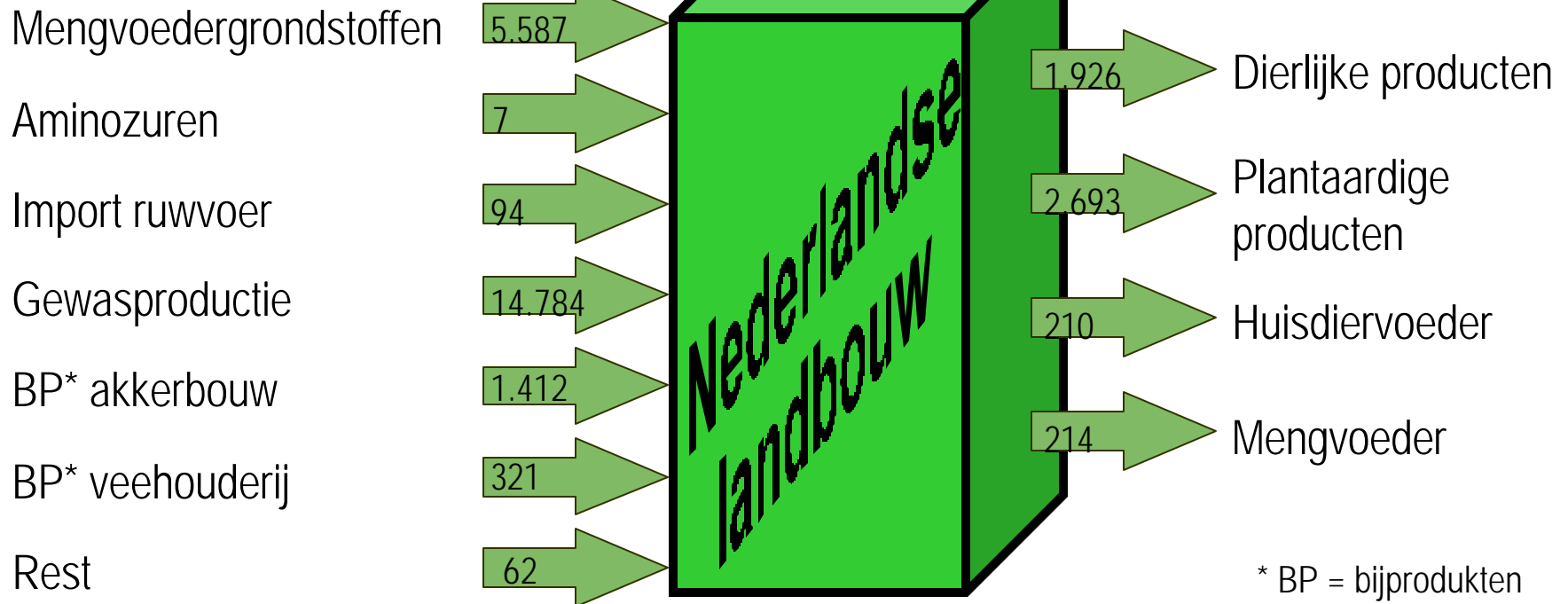
Totaal dus $43 / 3.3 = 13$ ton droge stof/ha.j

C-balans Nederlandse landbouw

Totaal 22.267 miljoen kg

OVERSCHOT

* BP = bijprodukten

De bioenergie keten

De Biomassaketen

Biomassa bronnen

Residuen landbouw
Residuen V&G industrie
Import
(Multifunctionele) Teelt

Logistiek en opslag

Voorbehandeling
Ontwatering
Opslag
Planning en modelering

Bio-grondstof productie

Vast
Vloeibaar
Gasvormig

Energie

Elektriciteit
Warmte
Transportbrandstoffen

Groene grondstoffen en producten

Beta/Gamma interactie; Sociaal economische aspecten, perceptie, LCA, beleidsontwikkeling, ethische aspecten

Kansen voor de landbouw

- Direct - op het bedrijf -:
  - Bijproducten (loof, stro, afvallen, mest)
  - E-productie op het bedrijf (vergisten, en ?)
  - Energieteelt

- Indirect
  - Gebruik van agro-reststromen verderop in de keten

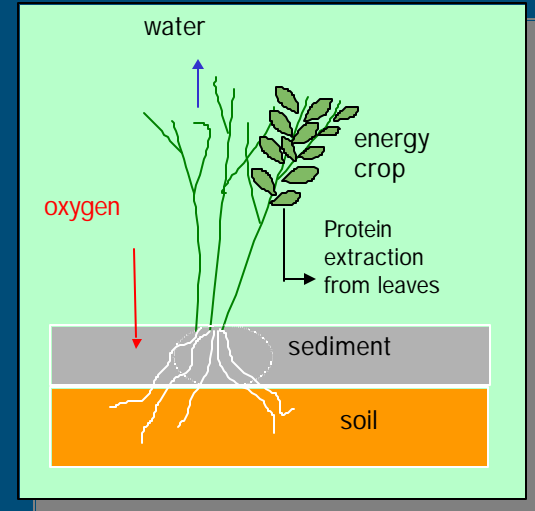
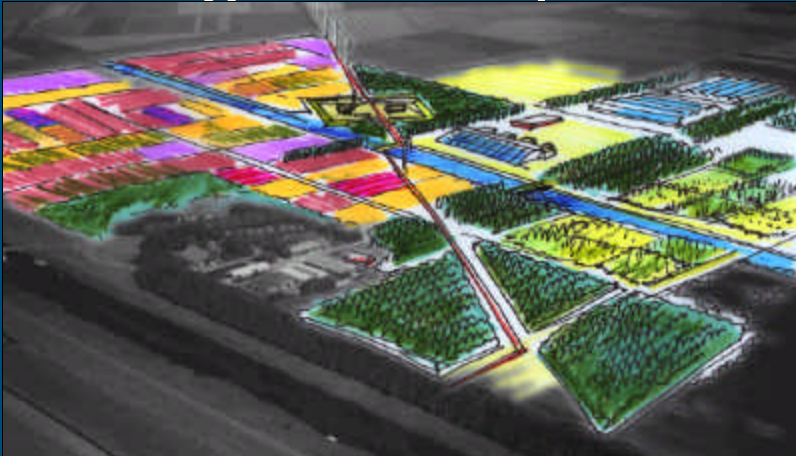

Energiegewassen

- Eenjarig en meerjarig
  - In rotatie
  - Buiten rotatie

- Ethanol en biodiesel
  - Suiker en zetmeelgewassen
  - Oliegewassen

- Mono en multifunctionele gewassen (energie + ander product)
  - SRC, Miscanthus, switchgrass, hennep, granen, etc
  - SRC, Miscanthus, switchgrass, hennep, granen, etc

- Multifunctionele teeltsystemen en inrichting

Energieteelt opties

Opties voor multifunctionele biomassaproductie

- Baggerreiniging
- Recreatie
- Natuurontwikkeling
- Vernatting
- C-opslag
- Waterwingebieden
- Buffer zones
- Natuurgebieden
- Langs watergangen
- EHS
- Teeltvrije zones

Bijproducten afzet verandert snel

Nederlands vee verorbert negen miljoen ton restproducten per jaar

De Nederlandse veestapel vormt het grootste recyclingbedrijf van Nederland. Van de vijftien miljoen ton voer die het vee jaarlijks verorbert wordt bestaat negen miljoen ton uit restproducten. Ter vergelijking: de gezamenlijke afvalbedrijven hebben een capaciteit van slechts vijf miljoen ton per jaar.

Veel afvalproducten uit de voedingsmiddelenketen komen in het veevoer terecht. Veelal producten waar tijdens of na het productieproces kleine foutjes ingeslopen zijn waardoor ze niet meer aan de hoge kwaliteitseisen voldoen of net niet meer geschikt geacht worden voor menselijk consumptie; foutje in de receptuur, beschadigd, slagroom ingezakt.

Daarnaast een grote hoeveelheid industriële bijproducten als bierborstel uit de bierbrouwerij, sojaschroot, citrus- en bietenpulp uit de limonade- en suikerindustrie en melkwei.

Er worden ook dierlijke resten tot diervoer verwerkt. Steeds meer zelfs, want de huidige welvarende consument stelt zich steeds kritischer op. Terwijl in ontwikkelingslanden het complete dier voor menselijke consumptie geschikt wordt gemaakt halen wij onze neus op voor in principe eetbare delen als darmen, pens en organen. Waar vroeger ongeveer tien procent van een dier slachtafval was is dat nu al een kwart.

Al die restproducten worden nu via de verwerking tot veevoer weer tot waarde gebracht. Wanneer deze producten allemaal gestort of verbrand zouden moeten worden zou dat de maatschappij anderhalf miljard gulden kosten.

Volkskrant 05/07/99

Bijproducten waarvoor andere afzet wenselijk is

Dierlijke reststromen (been, en bloedmeel, haar, veren etc)	305.000
Vet rest en nevenstromen	25.000
Frituur vet	130.000
Suikerindustrie	22.000
Andere bijproducten	68.000
Totaal	550.000

Bijproducten waarvoor andere afzet interessant is

Graanverwerkende industrie	479.000
Aardappelindustrie	234.000
Suikerindustrie	154.000
Zuivelindustrie	28.500
Fermentatieindustrie	7.500
Andere	54.000
Dierlijk vet	119.000
Totaal	1.077.000

Logistiek is de bottleneck

- Regionale aanpak
- Regionale inzameling
- Regionale brandstofproductie
- Kleinschalige vs grootschalig
- Centrale plaatsing conversieinstallaties
- Handeligen beperken
- Machines

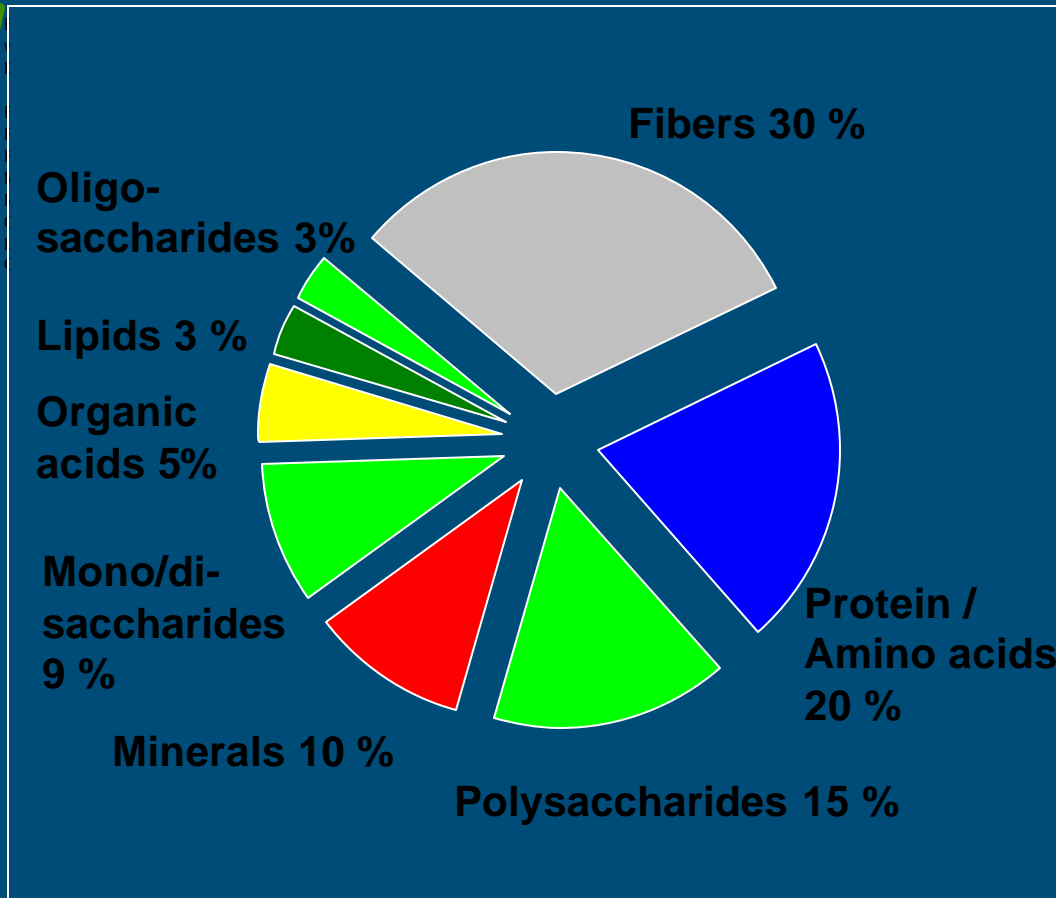
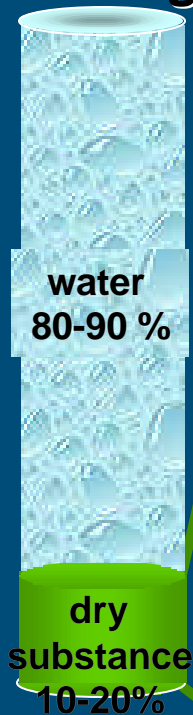
Bioraffinage

- Biomassa scheiden in componenten (primair)
- Verdere bewerking (biologisch, bio-chemisch, themisch, thermisch/chemisch)
- Verdere scheiding (secundair)
- producten afzonderlijk af te zetten
- Minimaal verlies aan energie en massa!
- Fossiele grondstoffen vervangen of aanvullen
- Gebruik maken van bestaande componenten en functionaliteit
- Kansen voor kleinschalige en regionale duurzame ontwikkeling

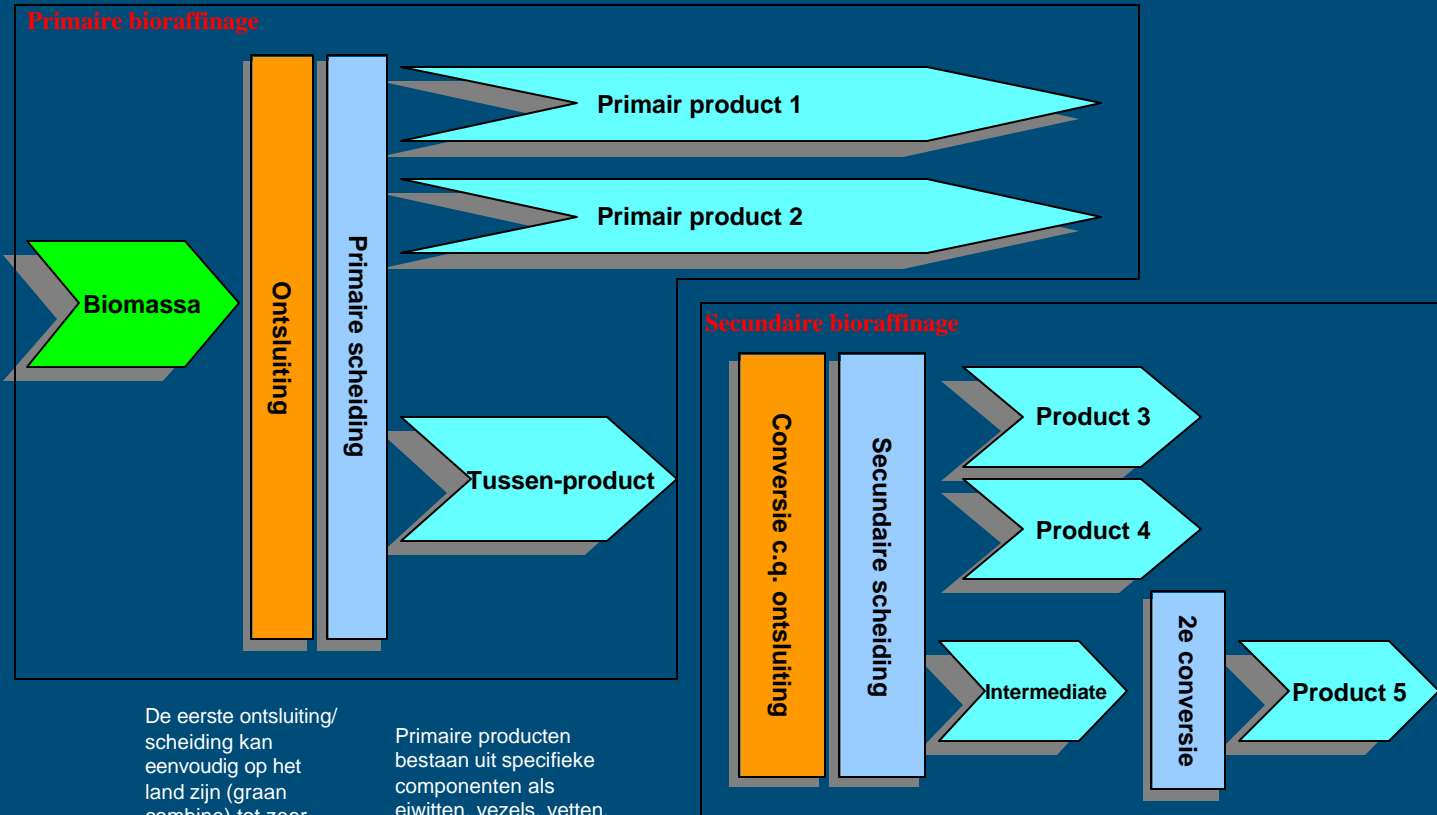
Bioraffinage

Fresh grass

Het concept bioraffinage

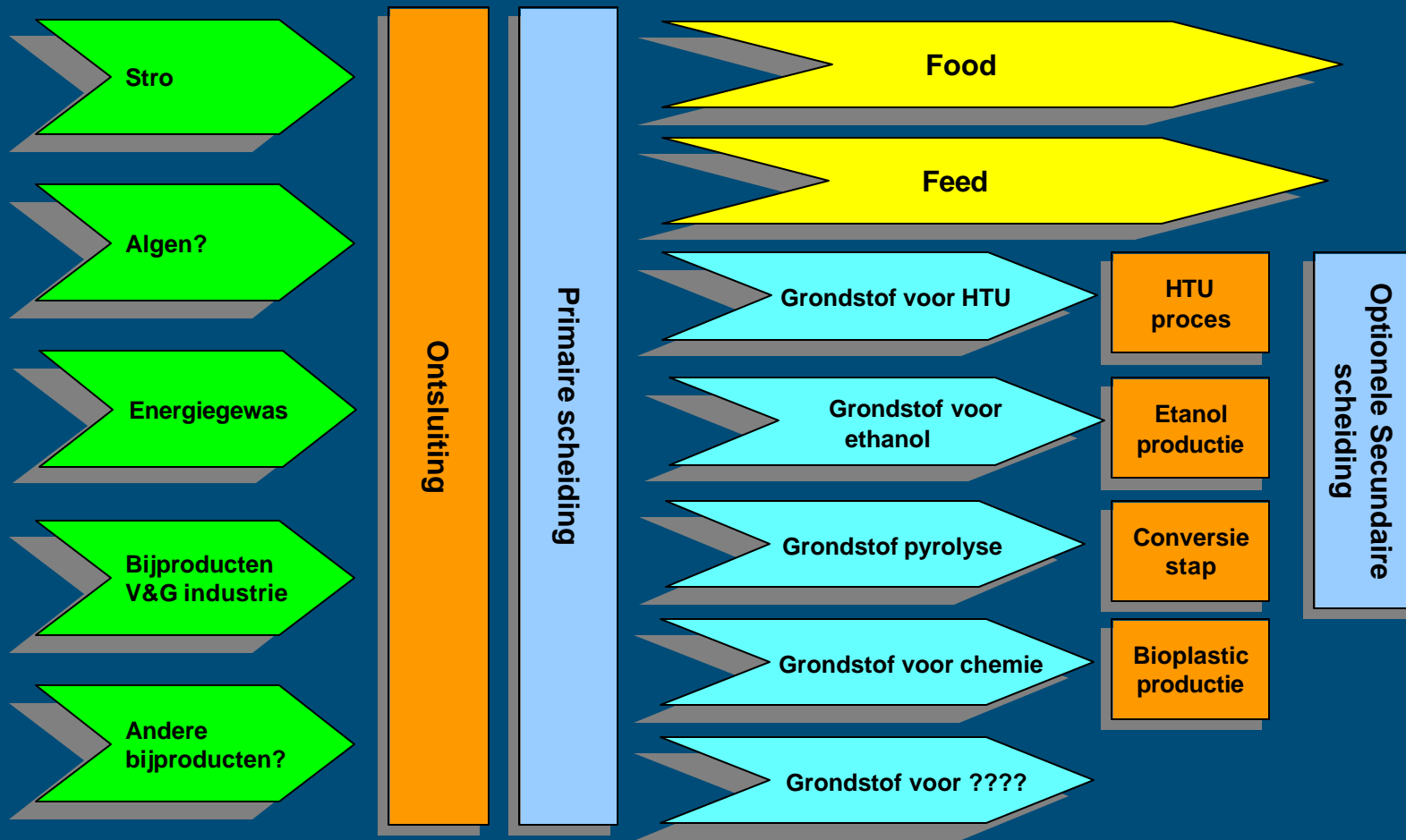
De eerste ontsluiting/scheiding kan eenvoudig op het land zijn (graan combine) tot zeer complex. Bijvoorbeeld raffinage analoog aan een suikerfabriek.

Primaire producten bestaan uit specifieke componenten als eiwitten, vezels, vetten, koolhydraten of mengsels hiervan

De conversie kan biologisch of thermo/chemisch zijn en verschillende producten cq intermediates opleveren die na scheiding individueel af te zetten zijn of na een tweede conversie een eindproduct vormen

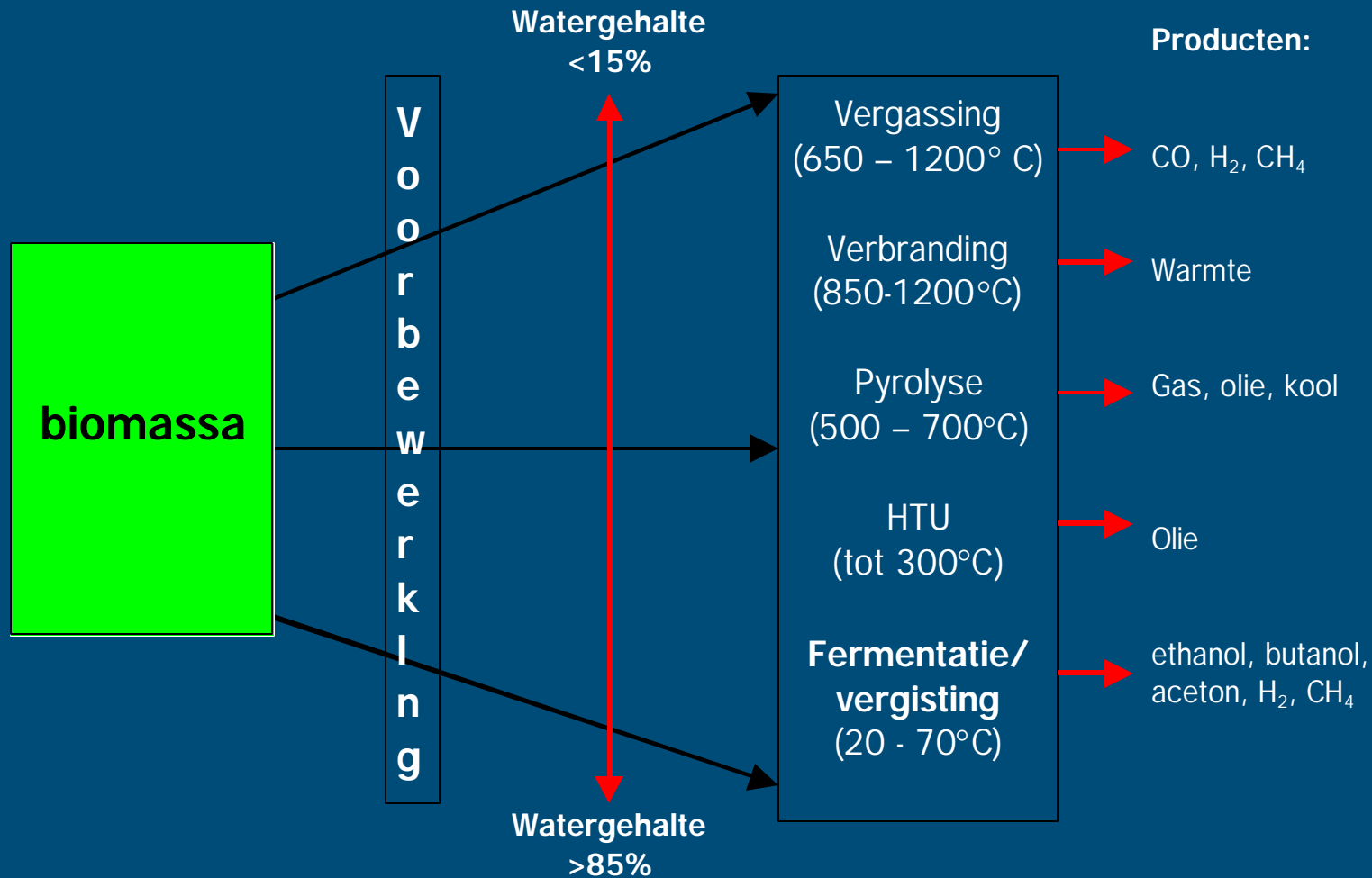

Producten uit bioraffinage

Watergehalte bepaalt toepassingen

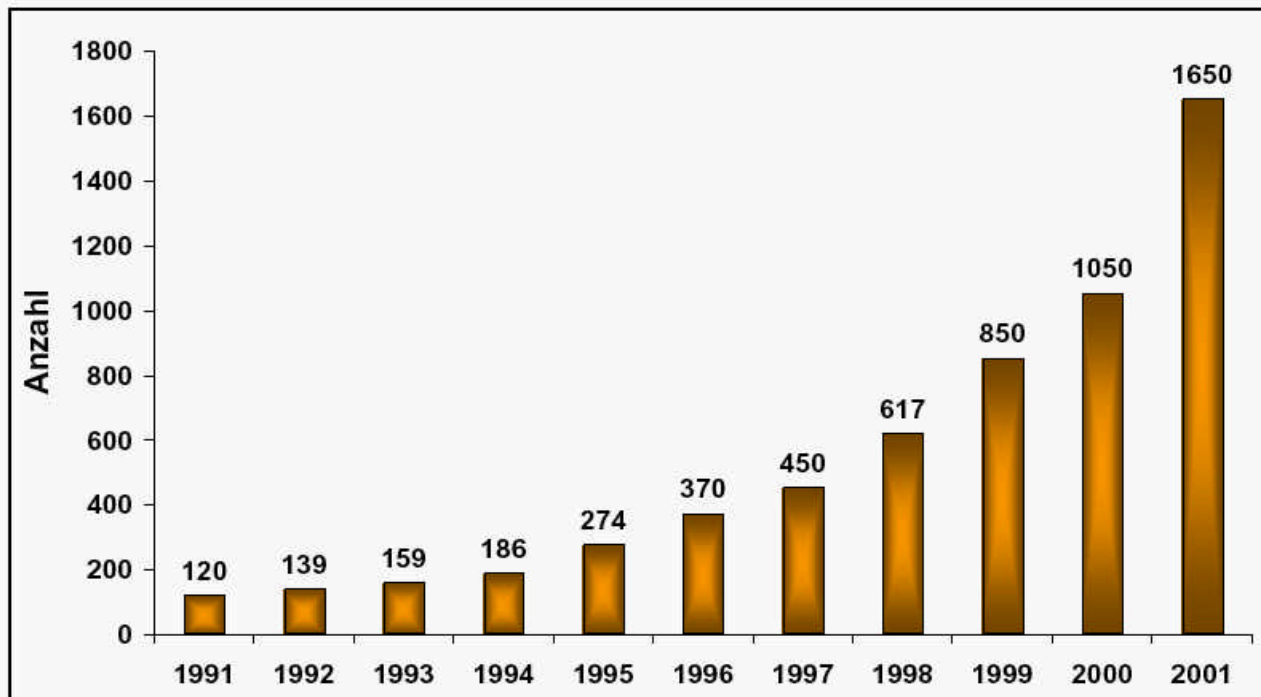
Vergisting

- Vrijwel gehele keten lokaal:
  - Productie van biomassa (bijproducten, teelt)
  - Vervoer en opslag
  - Conversie naar gas en elektriciteit,
  - Recycling digestaat, afzet warmte? afzet CO₂?
- Vrijwel geen beroep op extra land
- Gesloten C, N, P, K cyclus
- Efficiëntere bemesting, minder overlast
- Maar:
  - Co-vergisting nodig! Maar wat kun (mag) je veilig aanvoeren?
  - Investering nodig!
  - Economy of scale!

Duitsland

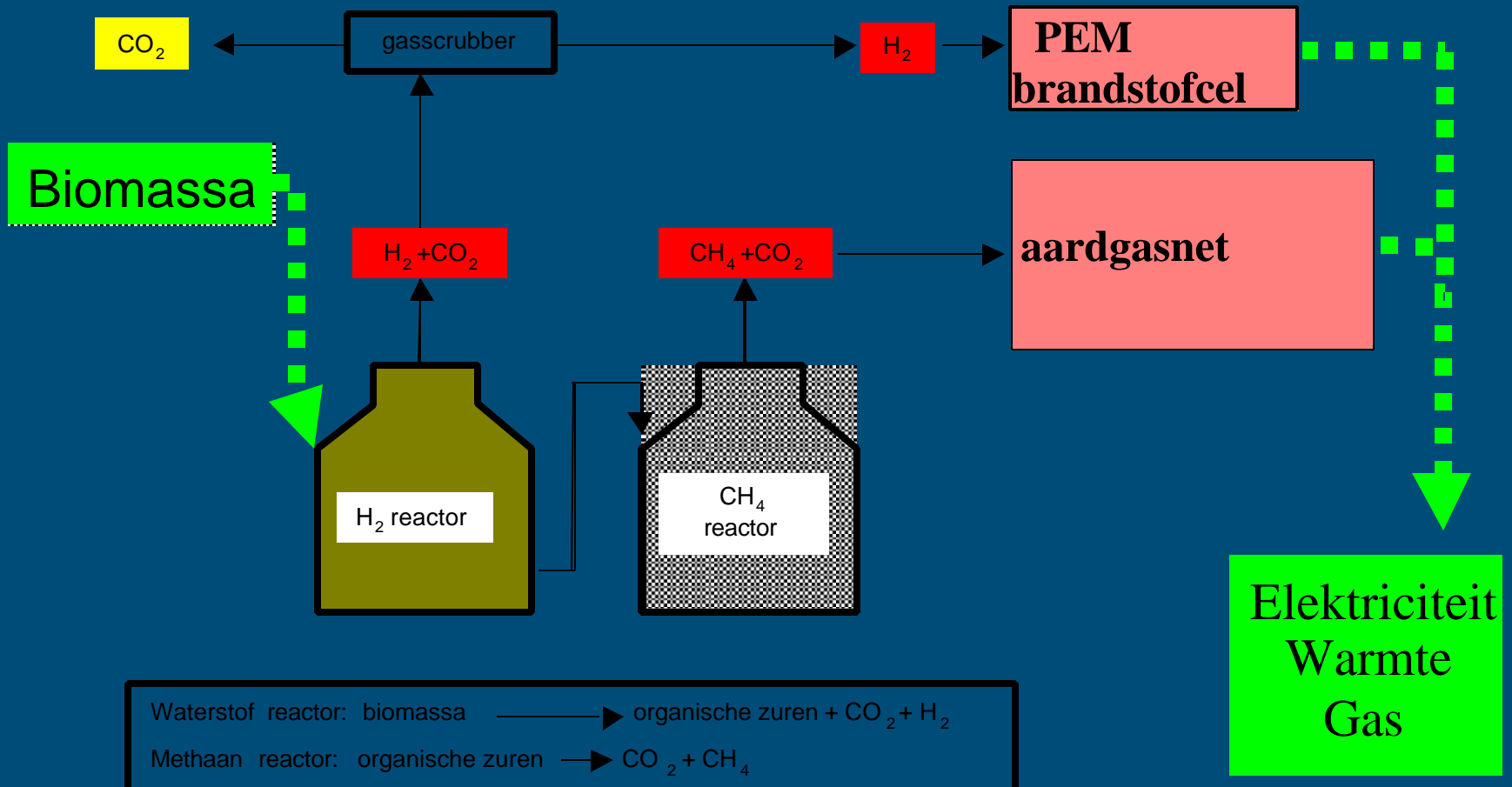
Entwicklung des Bestands landwirtschaftlicher Biogasanlagen

Quelle: Fachverband Biogas e. V.

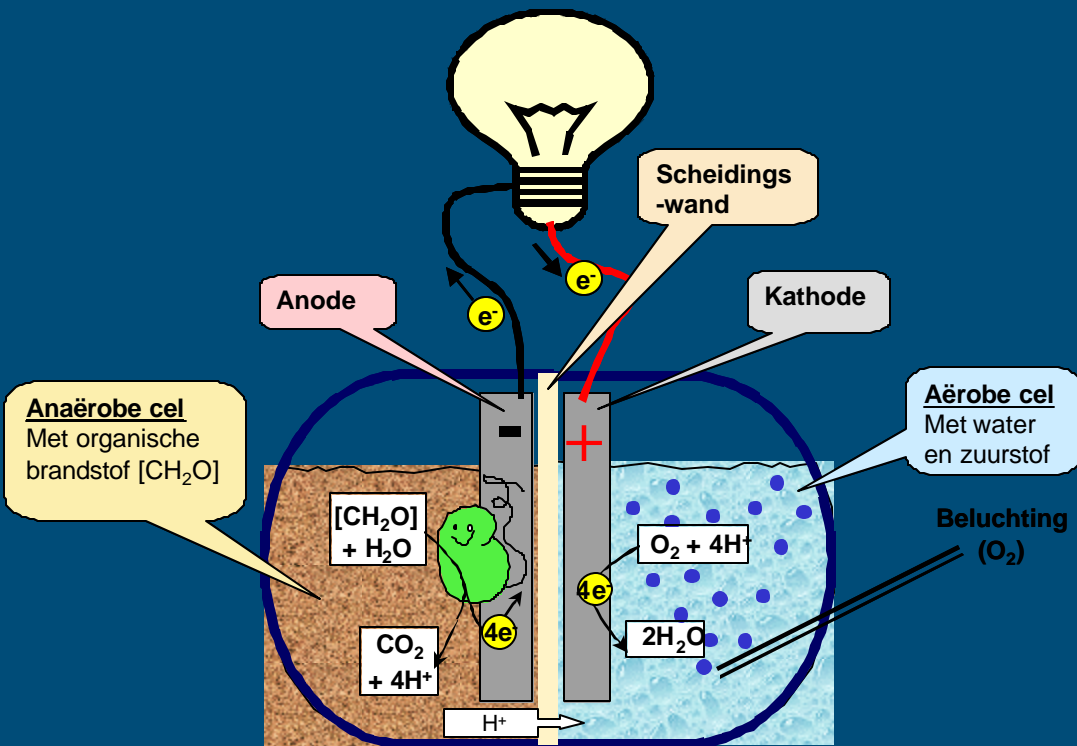
Waterstof en methaan uit biomassa?

Biofuel Cell?

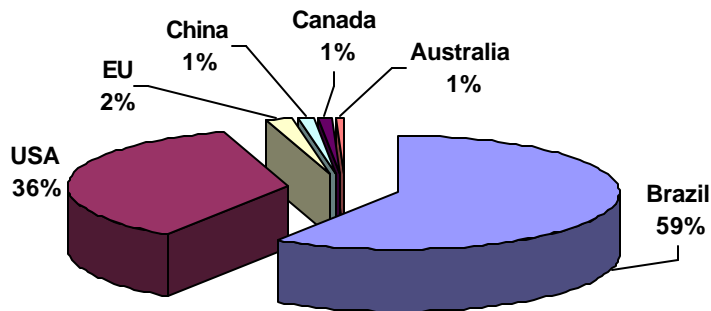

Bron: TNO-MEP & WUR
Milieutechnologie

Ethanol

World Bioethanol production 2002

Brazilië en V.S. (10 Mt resp. 6.0 Mt)

EU: Spanje, Frankrijk, Zweden (0.32 Mt totaal)

- 2005: 2% vervanging transportbrandstoffen
- 2010: 5,75% vervanging = 350.000 ton ethanol?

	Benzine	Diesel	Totaal
Duitsland	30080	24834	54914
Nederland	4112	5067	9179
Belgie	2514	4852	7366
EU-15	117037	126613	243650

Transportbrandstof gebruik in 1998 (*1000 ton oil equiv)
-> Nederland: 528.000 ton olie vervangen in 2010

Traject voor bioethanol

Ethanol uit zetmeel/suikers:

hoge grondstofkosten

homogene grondstoffen

makkelijk ontsluitbare grondstoffen

laagwaardige bijproducten

Ethanol uit cellulose (na 2010?):

lage grondstofkosten

heterogene grondstoffen

moeilijk ontsluitbare grondstoffen

hoogwaardige bijproducten

WUR bioenergie info

- www.biomassandbioenergy.nl
- www.biohydrogen.nl
- www.switchgrass.nl
- www.bioethanol.nl
- www.oostwaardhoeve.nl